

نوشتن اهداف و فرضیه پژوهش

ارائه دهنده: مرضیه باقری نیا
دکتر تخصصی بهداشت باروری
واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان معتضدی

اهداف تحقیق

- ▶ بدنبال نوشتن قسمت بیان مسئله تحقیق لازم است تا اهداف تحقیق را برشماریم.
- ▶ ابتدا باید به این سوال پاسخ دهیم که هدف چیست؟
- ▶ به تعبیر دیگر باید مشخص نمائیم که انتظار داریم از این مطالعه به چه نتایجی دست پیدا کنیم.
- ▶ در تعریف هدف گفته اند هدف نقطه ای است که محقق قصد رسیدن بدان را دارد تا در آنجا به داوری بپردازد.

اهداف تحقیق

► مقصود و منظور نهایی از تحقیق را نیز هدف دانسته اند.

► چنانچه اهداف یک تحقیق بخوبی نوشته شود محقق در می یابد که

- نیاز به چه نوع اطلاعاتی دارد .
- از چه راههایی باید به جستجوی آنها بپردازد
- و این خود راه گشای نحوه انجام تحقیق نیز خواهد بود.

اهداف پژوهشی

- ▶ یکی از اساسی ترین قسمتهای هر پروپوزال قسمت اهداف طرح است.
- ▶ وقتی هدفمان را می نویسم در واقع برای خودمان و خواننده طرحمان، روشن می کنیم که ما در طی این مطالعه به چه چیزی دست پیدا خواهیم کرد.
- ▶ اهداف پژوهش مستقیماً از موضوع پژوهش مشتق می شوند. مثال از یک هدف پژوهشی:
- ▶ تعیین شیوع علل مستعد کننده اعتیاد در معتادین تهرانی
سال ۱۳۸۳

خصوصیات هدف

► واقع بینانه باشند

► دقیق ، روشن ، رسا، قابل فهم و علمی باشند چرا؟

► وقتی قرار است پروژه ای ارزشیابی شود نتایج با هدف مقایسه می شود. نتایج شما باید همان چیزی باشد که در هدف به دنبال دستیابی به آن بودید. پس باید اهدافتان را به روشنی بیان کنید. تا هنگام ارزشیابی مشخص باشد هدف شما چه بوده است و به چه چیزی دست یافته اید؟

► اهداف باید با بیان مسئله مربوط باشد. اگر شما می خواهید علل شیوع اعتیاد را بررسی کنید. باید اهدافتان هم جهت با این مسئله باشد. نوشتن اهداف پراکنده و نامربوط کاملاً اشتباه است.

► زمان و مکان در آن ذکر شود.

► از افعال عملی استفاده شود: تعیین کردن - مقایسه کردن - اثبات نمودن - محاسبه کردن - شرح دادن.

انواع هدف در یک مطالعه

▶ هدف کلی

▶ اهداف ویژه (فرعی)

▶ هدف کاربردی

هدف کلی

▶ هدف کلی چیزی را که مطالعه به طور کلی به آن می رسد ذکر می کند. این قسمت تقریباً معادل عنوان طرح است یعنی ارتباط بسیار نزدیکی با موضوع پژوهش دارد. مثال:

عنوان: بررسی شیوع علل مستعد کننده اعتیاد در معتادین، تهران ۱۳۸۳.

هدف کلی: تعیین شیوع علل مستعد کننده اعتیاد در معتادین تهرانی سال ۱۳۸۳

▶ هر قدر هدف کلی مشخص تر باشد مراحل بعدی هموارتر است. مثال:

هدف کلی: تعیین شیوع افسردگی در دختران سال آخر دبیرستانهای منطقه ۵ آموزش و پرورش با استفاده از معیارهای X. تهران ۱۳۸۳.

اهداف ویژه یا فرعی

وقتی در حین مطالعه به دنبال یافتن نتایج کوچکتری که به هدف کلی مربوط هستند می‌گردیم. آن را به صورت اهداف فرعی برای خود و خواننده ذکر می‌کنیم. مثال از یک هدف فرعی:

تعیین میزان شیوع **سیگار کشیدن** در در معتادین تهرانی قبل از اعتیاد در سال ۱۳۷۴.

- ▶ اهداف ویژه گام به گام راه رسیدن به هدف کلی را مشخص می‌کند.
- ▶ به عبارت دیگر پژوهشگر باید طبق یک نقشه اطلاعات جزئی تر را جمع‌آوری کند تا با استفاده از نتایج حاصل از آنها به هدف کلی برسد.

نکات:

- ▶ در نوشتن اهداف ویژه باید سعی کنیم اجزای مختلف هدف کلی خود را مشخص کنیم.
- ▶ در نوشتن هر هدف ویژه باید دقت کنیم که آیا با امکانات موجود (شامل افراد، زمان، مواد و بودجه) می‌توانیم آن هدف را اجرا کنیم یا خیر؟ یعنی آیا آن هدف با صرفه است یا خیر؟ اگر به صرفه نیست بهتر است آن را حذف کنیم.
- ▶ اگر نوشتن هر هدف ویژه چیزی به درک خواننده ما اضافه نمی‌کند بهتر است آن را ننویسیم.
- ▶ گاهی وقتها هدف کلی به قدری واضح و مشخص است که نیازی به نوشتن اهداف ویژه نیست. در این موارد اجباری برای نوشتن هدف ویژه نداشته باشید.
مثال:
- ▶ تعیین شیوع افسردگی در دختران سال آخر دبیرستانهای منطقه ۵ آموزش و پرورش با استفاده از معیارهای X. تهران ۱۳۷۵.

نوشتن اهداف ویژه چه فایده دارد؟

- ▶ از پراکنده کاری در حین مطالعه جلوگیری می کند و باعث متمرکز شدن کار می گردد.
- ▶ از جمع آوری اطلاعات غیر لازم و بدون کاربرد جلوگیری می شود.
- ▶ در کل مطالعه هدایتگر ما خواهد بود (طراحی روش تحقیق، نحوه جمع آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده ها).
- ▶ در واقع با نوشتن هدف پیش از آغاز مطالعه شما راه خود را مشخص کرده اید و فقط در مسیری که شما را به هدفتان می رساند حرکت می کنید.
- ▶ **نکته:** تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس اهداف ویژه انجام می شود. پس باید آنها را دقیق نوشت.

مثال اهداف فرعی

▶ اهداف فرعی:

- ▶ ۱= تعیین میانگین سطح تحصیلات در معتادین تهرانی در سال ۱۳۷۴ .
- ▶ ۲= تعیین میزان مهارت‌های اجتماعی در معتادین تهرانی در سال ۱۳۷۴ .
- ▶ ۳= تعیین میزان شیوع سیگار کشیدن در در معتادین تهرانی قبل از اعتیاد.
- ▶ ۴= تعیین سطح اقتصادی اجتماعی معتادین تهرانی در سال ۱۳۷۴ .
- ▶ ۵= تعیین شیوع فقر بین معتادین تهرانی در سال ۱۳۷۴ ...

نوعی هدف نویسی اشتباه:

▶ هدف کلی: مقایسه کارایی دو داروی متفورمین و گلیبن کلامید در درمان بیماری دیابت .

▶ اهداف ویژه:

بررسی کارایی داروی متفورمین در درمان بیماری دیابت.

بررسی کارایی داروی گلیبن کلامید در درمان بیماری دیابت. اشکال:

▶ هیچگونه اطلاعاتی بیش از هدف کلی به ما نمی دهد.

هدف کاربردی

- ▶ در مطالعات کاربردی هدفی را باید در مورد به کار گیری نتایج در نظر داشته باشید که به آن هدف کاربردی گفته می شود.
- ▶ در اینجا نشان می دهید که هدف نهایی و غایی تحقیق شما پس از اتمام چیست؟
- ▶ هدف کاربردی در واقع کاربرد عملی طرح تحقیقاتی انجام شده در سطح جامعه است.
- ▶ مثال از هدف کاربردی:
تعیین راه حل‌های مناسب برای کاهش علل مستعد کننده اعتیاد در جوانان.

هدف چگونه تعیین می شود؟

- از روی نام تحقیق
- از کجا به هدف نزدیکتر می شویم ؟ پاسخ : در بیان مسئله بند هفتم

معیار ارزشیابی هدف

- ۱- هدف بخاطر اینکه محور تحقیق است باید با کلمات اقدامی مثل تعیین - مقایسه شروع شود.

۲- باید مکان مشخص شود . چرا؟

اگر نباشد قابل ارزشیابی نیست.

۳- گروه شاهد

۴- تعریف واژه های هدف: کدام واژه را باید تعریف کرد

الف- واژه هایی که هر کس به ظن خود برداشت می کند

ب- چگونه تعریف کنیم

تعریف نظری

۱- تعریف علمی و تخصصی

مرحله اجرایی

کدام موقع هدف اختصاصی داریم

-موقعی داریم که مجبور به ایجاد بیشتر از یک موقعیت (setting) باشیم.

هدف کلی : تعیین خصوصیات افراد شرکت کننده در کارگاه
روش تمقیق

تعریف عملیاتی خصوصیات دراین
تمقیق شامل سن - جنس - سطح
سواد

-تعریف واژه :

بسته به موقعیتها ست

چند هدف اختصاصی داریم

آیا هدف اختصاصی تری هم داریم

-مثال : مقایسه تاثیر دوز روزانه و یک روز در میان آهن تکمیلی در زنان باردار

الف هدف کلی - مقایسه تاثیر در شهر
یوشهر (باید مکان باشد)

-تعریف عملی تاثیر :

در این تحقیق شامل تغییرات
هموگلوبین سرم در زنان باردار
می باشد.

تعریف عملی آهن تکمیلی

در این تحقیق همان آهن تکمیلی است که در برنامه آهن یاری منظور میشود.

تعریف عملی زنان باردار

به زنانی گفته می شود که دارای ترم دوم حاملگی بوده و دارای هموگلوبین بالای ۱۲ بوده و موافقت آنها و همسر آنها را داشته باشیم.

ب- هدف اختصاصی

۱- تعیین میزان روی و هموگلوبین زنان باردار قبل از دریافت آهن تکمیلی

۲- تعیین میزان روی و هموگلوبین زنان باردار مراجعه کننده پس از تجویز دوز روزانه و یک در میان آهن تکمیلی

ج- هدف اختصاصی تر اول

۱-۱- تعیین میزان روی زنان باردار مراجعه کننده - قبل
۱-۲- تعیین میزان هموگلوبین زنان باردار مراجعه کننده - قبل

د- هدف اختصاصی تر دوم

۲-۱- تعیین میزان روی زنان باردار مراجعه کننده بعد از...
۲-۲- تعیین میزان هموگلوبین زنان باردار بعد از...

فرضیه

- ▶ فرضیه یک ایده یا نظراست که قطعی نیست و بر اساس آزمایش و تحقیق رد یا قبول می شود.
- ▶ اگر شما بر اساس تجربیات خود پیش بینی خاصی در مورد نتایج طرح داشته باشید می توانید آن را به صورت فرضیه بیان کنید. بخصوص زمانی که می خواهید روابط بین متغیر ها را شناسایی کنید.
- ▶ باید دقت کنید که فرضیه شما جنبه علمی و قابل قبولی داشته باشد.
- ▶ مثال هایی از فرضیه تحقیق:
 - سطح تحصیلات در بین معتادین تهرانی پایین است.
 - شیوع سیگار کشیدن قبل از اعتیاد در بین معتادین تهرانی زیاد است.
 - شیوع بیکاری در بین معتادین تهرانی پایین است.
 - بین بیکاری و اعتیاد رابطه وجود دارد.
- ▶ شما در حین مطالعه فرضیه تان را رد یا قبول می کنید.

خصوصیات فرضیه خوب

- ▶ کوتاه، رسا و قابل فهم باشد.
- ▶ بر اساس واقعیت‌های علمی باشد.
- ▶ با موضوع تحقیق مربوط باشد.
- ▶ فرضیات مختلف یک طرح نباید با هم تناقض داشته باشند.

انواع فرضیه از لحاظ آماری

▶ فرضیه صفر یا خنثی (H_0 -Null hypothesis)

▶ فرضیه تحقیق

فرضیه صفر یا خنثی (H_0 یا Null hypothesis)

- ▶ در اینجا فرض می کنید که هیچگونه ارتباطی بین متغیرهایتان وجود ندارد.
- از لحاظ آماری و در تجزیه و تحلیل داده های تحقیق بیشتر با این فرضیه کار می شود.

مثال از فرضیه صفر:

بین مصرف سیگار و اعتیاد ارتباطی وجود ندارد.

- پس از محاسبات آماری در تحقیق خود می گوئید فرضیه صفر طبق محاسبات قبول یا رد شده است.
- **رد شدن** فرضیه صفر به این معنا است که در مطالعه شما بین متغیرها ارتباط وجود دارد.

فرضیه تحقیق

- ▶ در اینجا شما ادعا می کنید که رابطه ای بین متغیرها وجود دارد.
- ▶ از لحاظ آماری نمی توانیم فرضیه تحقیق را آزمایش کنیم و فقط وقتی آن را قبول می کنیم که فرضیه صفر رد بشود. پس در آمار ما با فرضیه صفر کار میکنیم نه با فرضیه تحقیق. ولی نتیجه حاصل از رد یا قبول فرضیه صفر را به فرضیه تحقیق تعمیم می دهیم. اما در پروپوزال می توانید هر دو مورد را ذکر کنید.

مثال از فرضیه تحقیق:

- بین مصرف سیگار و اعتیاد رابطه وجود دارد (دو طرفه) یا:
- بروز اعتیاد در افراد سیگاری بیشتر است (یکطرفه) یا:
- سیگار می تواند فرد را مستعد اعتیاد نماید (یکطرفه).

انواع فرضیه تحقیق

► یک دامنه (یک طرفه)

- مثال: مصرف سیگار باعث افزایش بروز اعتیاد می گردد.
- فرضیه یک دامنه علاوه بر اینکه می گوید ارتباطی بین متغیرها هست جهت این ارتباط را هم مشخص می کند.

► دو دامنه (دو طرفه)

- مثال: بین مصرف سیگار و اعتیاد رابطه وجود دارد.
- در این جمله ما مشخص نکرده ایم که این رابطه مثبت است یا منفی.
- معنی جمله فوق: ممکن است سیگار باعث افزایش اعتیاد یا کاهش اعتیاد گردد.
- فرضیه دو دامنه فقط می گوید ارتباطی هست. اما جهت ارتباط را مشخص نمی کند.

فرضیه

► به طور متداول این بیان به سه شکل صورت خواهد گرفت:

1. بررسی رابطه علت و معلولی بین دو یا چند متغیر
2. بررسی همبستگی و شدت آن بین دو یا چند متغیر
3. بررسی و مقایسه میزان تفاوت تاثیر دو یا چند متغیر بر یک یا چند متغیر

فرضیه

► ملاکهای مختلفی برای یک فرضیه خوب برشمرده اند که مهمترین آنها عبارتند از :

1. روشن ، معین و مشخص
2. داشتن حدود مشخص ، کوتاه و مختصر
3. قابلیت اندازه گیری داشتن
4. قابل فهم بودن تعریف مناسب و خوب
5. بیان بر اساس تئوری ها و نظریه های موجود
6. مرتبط بودن با عنوان تحقیق

تذکر

- ▶ مطالعات تحلیلی و تجربی به طور اصولی نیازمند به داشتن فرضیه هستند و این یک الزام منطقی است .
- ▶ در مطالعاتی که صرفاً به صورت توصیفی انجام می شوند نیازی به داشتن فرضیه نیست.
- ▶ در این گونه موارد از سوالات مهم برای تدوین آنچه باید مورد اندازه گیری قرار گیرد استفاده می نمائیم.

فرضیه و سوالات مهم عمدتاً از اهداف تحقیق حاصل می شود

- ▶ در مورد سوالات مهم باید دقت نمود که با دقت در هدف نوشته شده باید سوالاتی را تهیه نمود که با پاسخ بدانها بتوانیم به هدف موردنظر دست پیدا کنیم.
- ▶ بدیهی است در مورد تحقیقات تجربی و تحلیلی که معمولاً حول یک سوال مشخص و رسیدن به پاسخ آن انجام می شود، فرضیه ما هم در همان مسیر و در پاسخ به سوال تحقیق تدوین خواهد شد.

سوالات

- ▶ می توانید اهداف خود را به صورت سؤالاتی که مطالعه شما در پی یافتن پاسخ آنها است بیان کنید:
- ▶ شیوع سیگار کشیدن قبل از اعتیاد در معتادین چقدر است؟
- ▶ میانگین سطح تحصیلات معتادین تهرانی چقدر است؟
- ▶ سطح اقتصادی اجتماعی در بین معتادین چقدر است؟
- ▶ دقت کنید که «سوال» ساده است و هیچگونه ارتباطی را نشان نمی دهد.

The End

موفق باشید